

Het broedseizoen 1994 van de Purperreiger in Nederland

Henk van der Kooij

De trend van het vorige artikel (Van der Kooij 1994) is voortgezet. De gegevens van tabel 1 zijn helder, zodat niet elke kolonie apart wordt besproken. De totaalschattingen van de jaren 1991 en 1992 zijn wat aangepast. Het precieze gemiddelde is berekend en afgerond naar een vijf(tal) of tiental.

Het aantal bekende nesten in de provincie Friesland is de laatste jaren toegenomen. Het aandeel in de totale populatie ook. In de periode 1991 tot en met 1994 herbergde Friesland respectievelijk vier à zes, elf, dertien en vijftien paren ofte wel 2,3%, 3,7%, 4,8% en 5,3% van het totaal. Deze trend is opmerkelijk daar het landelijke totaal in genoemde periode, op 1991 na, vrijwel constant was. Bij het interpreteren van de gegevens moet wel worden bedacht dat het inventariseren van de Purperreiger in de uitgestrekte moerasgebieden van Friesland geen eenvoudige zaak is.

Het gebied Brandemeer is van de lijst afgevoerd. Het is mogelijk dat er een enkele Purperreiger heeft gebroed doch harde gegevens zijn niet voorhanden.

In 1994 heeft ruim 23% van de Nederlandse broedpopulatie in de Kop van Overijssel genesteld. In De Weerribben nam het aantal broedparen iets toe. Helaas werd hier de grootste vestiging van waarschijnlijk zes nesten ver-

stoord. Door de onbereikbaarheid van de nesten kan er over de oorzaak niets worden gezegd (D. Woets).

De indruk bestaat dat ook in De Wieden het de soort wat beter ging. Door de zachte winter konden de broedplaatsen in het winterhalfjaar niet worden bezocht. De aantalsopgave van 20 à 25 paren is dan ook een schatting (O. Overdijk). In het Zwarte Meer heeft de Purperreiger naast Oost ook weer in West gebroed. In Oost zijn de nesten bezocht en jongen geringd. In West is het aantal nesten globaal geschat 'op grond van het aantal aanvliegende vogels en de frequentie' (J. Akkerman & F.E. de Roder).

In het Utrechtse Vechtplassengebied kwam de Purperreiger in vijf gebieden tot broeden. Voor het eerst werd broeden vastgesteld bij de noordelijke Maarsseveense Plassen (B. Bos). De belangrijkste kolonie is die bij Breukeleveen. Op 14 juni werden hier vijftien nesten gevonden (P. Bakker & H. van der Kooij). De gemiddelde

	nesttype	1991	1992	1993	1994
Friesland					
Oude Venen	S	2-3	3-5	9	10
De Deelen	R	2	6	2	3
Rottighe Meenthe	R	0-1	≥ 1	2	2
Overijssel					
De Weerribben	R	3	8	12	14-17
De Wieden	D*	17	15-20	19	(20-25)
Zwarte Meer (Oost)	R	17	36	26	16
Zwarte Meer (West)	R	7-8	0	0	(10-15)
Noord-Holland					
Naardermeer	R	35-39	44-46	26	35
Utrecht					
Loenderveense Plas	R	1	1-2	0	0
Breukeleveense Plas	D	6-7	13	11-12	15
Tienhovense Plassen	R	1	0	3-4	2-5
Molenpolder	R	1	4-5	5	2-3
Westbroeksche Zodden	R*	2-3	3-4	5	4-5
Maarsseveense Plassen	D of S	-	-	-	2
Zuid-Holland					
Nieuwkooop	S	87	114	113	92/93
Ameide	R	13	19	19	34
Kinderdijk	R	9	7-8	6	5
Leerdam	S	10	16	11	8
totaal		circa 220	circa 295	circa 270	circa 285

0 = 0 broedparen; () = schatting

R = rietnesttype; D = drijfijlnesttype; S = struweelnesttype

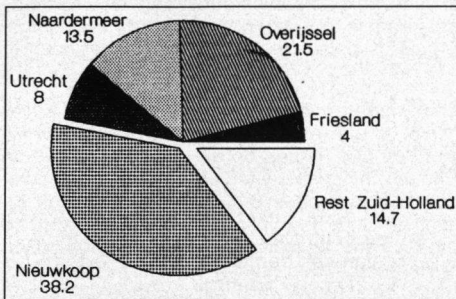
D* = de meeste nesten behoren tot type D

R* = in 1994 zeker twee rietnesten + mogelijk drie D- of S-nesten

Tabel 1. Overzicht van de kolonies, gerangschikt naar provincie.

broedparen	0/1-1	2-5	6-10	11-25	26-50	>50	totaal
1991	4	4	4	3	1	1	17
1992	2	3	3	4	2	1	15
1993	0	5	2	5	2	1	15
1994	0	6	2	3	3	1	15

Tabel 2. De broedgebieden in de periode 1991 tot en met 1994 naar grootte geordend.

Figuur 1. Het gemiddelde aantal nesten (in % van de totale broedpopulatie) van de verschillende broedprovincies c.q. kolonies in de periode 1991 t/m 1994. Tabel 1 geeft aan welke kolonies in een bepaalde provincie voorkomen.

nesthoogte was 1,8 meter. De kolonie behoort tot het drijiilnesttype en bezit nestelgelegenheid voor vele tientallen paren. De vegetatiestructuur kenmerkt zich door een voor de mens verraderlijke drassigheid.

Het Nieuwkoopse plassengebied had een zeer vreemd purperreigerjaar. Voor het eerst sinds tientallen jaren bleef de hoofdkolonie in De Pot leeg! Alleen het purperreiger nest in de kern van de kolonie, waarin in 1993 de eerste purperreigerieren van de kolonie werden gelegd, was bezet en wel door een buizerdpaar. Er hebben nog wel Purperreigers in De Pot gebroed, maar in het algemeen extreem hoog, soms op negen à tien meter hoogte. De meeste nesten lagen nu bij de Koeiensloot in het Midden.

Op 7 juni zijn de Purperreigers in het hele plassengebied geteld. In het Zuiden waren twee vestigingen met in totaal dertien nesten. In het Midden werden 52 nesten gevonden (G. Haak, H. van der Kooij, W.A. Regtop, W.J. Wansinck en W.M. van der Zwet), terwijl een rietmaaiër later in een ander bosje vlakbij nog een nest vond (mededeling W. Wansinck), dus in totaal 53 paren. In De Pot werden slechts 26 à 27 nesten gevonden! De tijd zal waarschijnlijk leren wat de oorzaak van deze radicale exodus uit de hoofdkolonie is geweest.

Het totaalaantal gevonden nesten in 1993 was ten opzichte van 1992 18% minder. Een afname die veroorzaakt is door lokale problemen in De Pot, want in de meeste kolonies ging de soort juist iets vooruit! Het is goed mogelijk dat er een verband bestaat tussen de opmerkelijke afname in Nieuwkoop en de opmerkelijke toename in de kolonie bij Amelde. De Zouweboezem herbergde het prachtige aantal van 34 paren (A. Horde, J. Inveld, H. Manschot en R.F. den Breëjen). Het aantal paren in de Hoge Boezem van de Over-

waard bij Kinderdijk is geschat op vijf (Natuur- en Vogelwacht 'De Alblasserwaard').

De in de jaren tachtig zo stabiele kolonie bij Leerdam gaat sinds 1992 achteruit. In 1994 telde de hoofdkolonie slechts zeven nesten, één nest werd elders langs de Linge gevonden (A. Bos en J.M. van Heiningen). Het is mogelijk dat de Purperreigers wat aan het verhuizen zijn in deze streek en dat er enkele broedparen aan de aandacht zijn ontsnapt.

Discussie

Het totale aantal nesten lag in 1994 iets hoger dan in 1993. Helaas werd de grens van driehonderd paren niet overschreden. Figuur 1 geeft de betekenis aan van de verschillende provincies voor de Purperreiger. De belangrijkste provincie is Zuid-Holland met gemiddeld bijna 53% van de nesten. De Kop van Overijssel en het Utrechtse Vechtplassengebied met het Naardermeer erbij zijn allebei goed voor 21,5%.

Het belangrijkste Nederlandse broedgebied is het Nieuwkoopse plassengebied met in de periode 1991 tot en met 1994 gemiddeld 38,2% van het totale aantal nesten.

Het aantal broedgebieden bleef met vijftien constant. Ook in de grootte van de verschillende kolonies deden zich weinig veranderingen voor. In 1993 ging de soort in de rietnestkolonies Zwarte Meer en Naardermeer achteruit. In 1994 ging de soort in de struweelnestkolonie bij Nieuwkoop achteruit en in de rietnestkolonies Naardermeer en Ameide sterk vooruit.

De achteruitgang in de kolonie bij Nieuwkoop is opmerkelijk, daar het aantalsverloop in het Nieuwkoopse plassengebied vele jaren het aantalsverloop van de Nederlandse populatie afspiegelde. Voor 1994 geldt dit niet. De oorzaak van de afname moet lokale oorzaken hebben.

Dankwoord

In dit artikel zijn diverse inventariseerders niet met name vermeld. Daarom worden nu hun namen hier gegeven. Met dank aan Albert Ferwerda (Oude Venen), Pieter Schaper en Henk Ruiter (De Deelen en Rottighe Meenthe), W.J.R. de Wijs (Naardermeer), B. Bos en J. van der Winden (Utrechtse Vechtplassengebied). Bijzonder zij dank gezegd de heer G. Hoek die vele jaren purperreigergegevens over de Overwaard aanleverde. Vanwege zijn hoge leeftijd is hij er in 1993 mee gestopt.

Iedereen die een steentje heeft bijgedragen aan de totstandkoming van dit landelijke overzicht, wordt hartelijk bedankt.

Correcties en aanvullingen op dit artikel zijn van harte welkom.

■ Ir. H. van der Kooij, Groenendaal 8, 4041 XX Kesteren, (0488) 48 22 34.

LITTERATUUR:

Kooij, H. van der (1994): Het broedseizoen 1993 van de Purperreiger in Nederland. Het Vogeljaar 42 (5): 218-220. Vogelwerkgroep van de Natuur- en Vogelwacht 'De Alblasserwaard': Broedvogelinventarisatie Hoge Boezem van de Overwaard 1994. Rapport.